



مرکز جهانی علوم اسلامی

مدرسه عالی فقه و معارف اسلامی

پایان نامه کارشناسی ارشد

رشته فقه و معارف اسلامی

عنوان

اسلام ومحیط زیست

استاد راهنما

حجه الاسلام والمسلمین آقای کریم خان محمدی

استاد مشاور

جناب آقای ابراهیم فتحی

دانش پژوه

علیجان حسنی

۱۳۸۴

کتابخانه جامع مرکز میثاقی علوم اسلامی
شماره ثبت: ۱۲۴۳
تاریخ ثبت: ۰۵

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اهداء

تقدم به روح بلند خمینی کبیر (ره) آنکه در روزگار غربت دیناوری با انقلاب
بزرگش معادلات کاختهای استکباری شرق و غرب را بر هم زد، آنکه
کمونیسیم را به مورد های تاریخ سیاسی جهان فرستاد و نوید دهنده فتح
سنگرهای کلیدی جهان توسط اسلام بود، آنکه مبارزات رهایی بخش بوده
های در بند را رهبری نمود و اسلام ناب سیاسی را از گوشه عزلت معابد
و مساجد به سنگرهای ظلم ستیزی و جهاد هدایت کرد .

حشره الله مع الانبياء والصدّيقين واجداد الطاهرين

سپاسگذاری

اینک که این موسوعه آماده دفاع شده است از همه اساتید و مجموعه هائیکه در تدوین و فراهم آوردن این اثر نقش موثر داشته اند تشکر می نمایم، در این میان نقش اساتید محترم مشاور و راهنما به منزله اساس و پایه تمام این مجموعه است اگر راهنمایی و مشاورت آنان نبود این رساله هرگز نمی توانست شکل منظم و منسجم پیدا کند، این اساتید محترم با نقد های ادیبانه و ارزیابی های ظریفانه خود از کاستی های آن کاسته بر باروری آن افزودند.

هم چنین از امور پایان نامه مرکز بخاطر آنکه با چاپ و تهیه جزوه های گوناگون راهنما، طلاب را در مسیر تهیه رساله هدایت و راهنمایی می کنند، و از گروه عمومی که با معرفی به کتابخانه های تخصصی و همکاری های مداوم دیگر در سرعت بخشیدن به تهیه این رساله حقیر را یاری نموده اند سپاسگرای می گردد.

چکیده

تمام بلاها، بیساریها و گرفتاریهای بشر در دوران معینی از تاریخ رخ داده است و بشر توانسته است پس از مدتی از آن رهائی یابد و به زندگی عادی خود ادامه دهد، ولی آلودگی محیط زیست که در این چنددهه دامنگیر بشر و سایر جانداران و نباتات شده است در تاریخ حیات بشر نظیر ندارد زیرا این گرفتاری تقریباً روز بروز بدتر شده سرانجام به جایی میرسد که علاج ندارد. آلودگی محیط زیست بیماریهای قلبی و پوستی، سرطان و مسمومیت های گوناگون را برای بشر به ارمغان می آورند. امروزه خود سموم شیمیایی داخل ششهای انسان میگردد، مواد زیان آور به مقدار خیلی زیاد در هوا پخش میشوند و آبهای دریا، باغچه ها و خاک آلوده گشته است. مواد شیمیایی، حشره کشها و کودهای که در مزارع به کار میروند، همه جزء آلوده کننده ها است. برای حل این معضل جهان انسانها باید فکر چاره باشند. در این میان یکی از بهترین گزینه ها استفاده از دستورات و هنجارهای مذهبی است. در میان مذاهب موجود دنیا اسلام به دلیل جامعیت و آینده نگری بودن، دستورات و قوانین بسیار مهمی در این زمینه دارند، باید ها و نبایدهای اسلام سلامت روابط انسان و طبیعت را تضمین میکند، در لایب آیات قرآن، احادیث معصومین (ع) و احکام فقهی موضوعات متعددی وجود دارند که ما را برای برنامه ریزی جهت نیل به محیط زیست مطلوب مساعدت می نمایند. قواعد و احکام کلی اسلام مانند: «قاعده لاضرر» «قاعده تلافی» «قاعده عقل و شرع»، «قاعده اجتهاد و ولایت فقیه»، «قاعده اهم و مهم» یا «تواضع» و اخلاقیات زیست محیطی اسلام مانند: «شکر نعم»، «عدالت نسبت به آیندگان»، «حق الناس»، «میانه روی و اعتدال در بهره برداری از مظاهر طبیعی» و... از این نمونه ها است. قرآن کریم به منابع طبیعی با دیده احترام می نگردد. سفارش غیر مستقیم قرآن به پیروان خود این است که روابط سالم و منطقی با طبیعت داشته باشند، در میان سنت پیشوایان دینی نیز مطالب بسیار ارزشمندی مرتبط با طبیعت و محیط زیست مشاهده میگردد مانند: «ممنوعیت قطع درختان»، «سفارش به آبادان زمین» «فوائد گلها و سبزه ها»، «حقوق حیوانات»، «آداب شکار» «اماکن مذهبی» و...

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	مقدمه
	فصل اول - کلیات
	درآمد
۱۰	۱.۱. تبیین موضوع
۱۰	۲.۱. مفهوم شناسی
۱۱	۳.۱. کلید واژه ها
۱۱	۱.۳.۱. اتمسفر
۱۱	۲.۳.۱. اورانیوم
۱۲	۳.۳.۱. اوز ویسفر
۱۲	۴.۳.۱. اکو سیستم
۱۲	۵.۳.۱. اکولوژی
۱۲	۶.۳.۱. باکتری
۱۲	۷.۳.۱. رادیو اکتیو
۱۲	۸.۳.۱. گاز کربنیک
۱۲	۹.۳.۱. گاز گلخانه ای
۱۳	۴.۱. موانع و محدودیت ها
۱۳	۵.۱. پیشینه
۱۹	۶.۱. فرضیه
۱۹	۷.۱. سوالات اصلی و فرعی
۲۰	۸.۱. ضرورت و اهمیت
۲۱	۹.۱. روش تحقیق

فصل دوم - معضل محیط زیست

۲۴	درآمد
۲۴	۱،۲. آلودگی محیط زیست
۲۶	۲،۲. استفاده نابرابر از منابع طبیعت و عواقب زیست محیطی آن
۲۹	۳،۲. انواع ناهنجاریهای زیست محیطی و عوامل آنها
۳۰	۱،۳،۲. آلودگی آب
۳۱	۲،۳،۲. آلودگی خاک
۳۳	۳،۳،۲. آلودگی هوا
۳۵	۴،۳،۲. تخریب لایه اوزون
۳۶	۵،۳،۲. آلودگی سلاحهای هسته ای
۳۷	۶،۳،۲. آلودگی نفت
۳۸	۷،۳،۲. آلودگی شوینده ها
۳۸	۴،۲. استفاده بیجا از منابع و تخریب اکو سیستم ها
۴۰	نمونه های از تغییرات ایجادشده توسط انسان در طبیعت
۴۰	اول - داستان انقراض یک پرند
۴۱	دوم - سمپاشی و آتاریشینی نشده آن
۴۱	سوم - سدسازی و آتاریشینی نشده آن
۴۲	روزنه امید
۴۳	نتیجه این فصل
۴۳	منابع بیشتر برای مطالعه
	فصل سوم - نقش دین
۴۵	درآمد
۴۵	۱،۳. نقش ادیان مختلف در حفظ محیط زیست

۴۶	۲،۳. اسلام و محیط زیست
۴۸	۳،۳. تفاوت‌های زیست محیطی صدر اسلام با دنیای امروز
۴۹	«بیان قبل از موعد»
۵۰	۴،۳. رویکرد اسلام به ضیعت و منابع زیست محیطی
۵۳	نتیجه این فصل
	فصل چهارم - قواعد کلی اسلام
۵۵	درآمد
۵۶	۱،۴. قاعده «لا ضرر»
۵۷	۲،۴. قاعده «لا ضرر» و مقررات زیست محیطی
۵۸	۳،۴. قاعده «ملازمه بین حکم عقل و حکم شرع»
۵۹	۴،۴. اجتهاد و احکام حکومتی ولی فقیه
۶۰	۵،۴. قاعده اضطرار یا حدیث رفع
۶۲	۶،۴. قاعده تراحم یا اهم و مهم
۶۳	نتیجه این فصل
۶۳	منابع بیشتر برای مطالعه
	فصل پنجم - اخلاق زیست محیطی
۶۵	درآمد
۶۶	۱،۵. طبیعت، نعمتهای الهی و شکر منعم
۷۰	۲،۵. تخریب طبیعت و بی عدالتی به آیندگان
۷۲	۳،۵. منابع طبیعی و حق الناس
۷۴	۴،۵. اسراف و اعتدال در استفاده از منابع طبیعت
۷۶	۵،۵. حکمت خداوند در آفرینش مخلوقات
۷۶	۶،۵. اندازهای قرآن

- نکته - ویژگیهای عجیب شتر ۱۰۲
- ۶،۱،۷. تسبیح و اطاعت جانداران در مقابل خداوند ۱۰۳
- ۷،۱،۷. امره‌ی خداوند به طبیعت و جانداران ۱۰۶
- ۸،۱،۷. ماموریت به کلاغ ۱۰۶
- ۹،۱،۷. عرضه‌ی امانت سنگین الهی بر طبیعت ۱۰۷
- ۱۰،۱،۷. وحی به زنبور عسل ۱۰۷
- نکته : تمدن زنبور عسل ۱۰۸
- ۱۱،۱،۷. بادها در خدمت پیغمبر خداست ۱۰۹
- تلمیح ۱۰۹
- ۲،۷. جایگاه پرندگان ۱۰۹
- ۱،۲،۷. پرندگان وسیله قدرت نمائی خداوند ۱۱۰
- ۲،۲،۷. پرندگان لشکر خداوند است ۱۱۱
- ۳،۲،۷. پرندگان جزء سپاه پیغمبر خداست ۱۱۱
- ۴،۲،۷. پرندگان نامه رسان پیغمبر خداست ۱۱۱
- ۵،۲،۷. شگفتیهای جهان پرندگان ۱۱۲
- ۶،۲،۷. شاهکارهای خلقت در آفرینش جانداران ۱۱۲
- ۳،۷. تقدس کوهها ۱۱۳
- ۱،۳،۷. کوه طور ۱۱۴
- ۲،۳،۷. تجلی پروردگار در کوه ۱۱۴
- ۳،۳،۷. کوه جودی ۱۱۵
- ۴،۳،۷. کوههای صفا و مروه ۱۱۵
- ضمیمه ۱۱۶
- ۵،۳،۷. کوه رضوی ۱۱۶
- ۶،۳،۷. کوه ساعیر ۱۱۷
- ۷،۳،۷. کوه فاران ۱۱۷

- ۱۱۷ نتیجه این فصل
- ۱۱۷ منابع بیشتر برای مطالعه
- فصل هشتم - اماکن مذهبی
- ۱۲۰ در آمد
- ۱۲۱ ۱،۸. نمونه ای از مقررات زیست محیطی اسلام در حج
- ۱۲۲ ۱،۸.۱. کندن درختان حرم در زمان احرام ممنوع است
- ۱۲۳ ۲،۸.۱. صید حیوانات در زمان احرام ممنوع است
- ۱۲۳ ۳،۸.۱. کشتن پرندگان در زمان احرام ممنوع است
- ۱۲۳ ۴،۸.۱. کشتن ملخ ها در زمان احرام ممنوع است
- ۱۲۴ نتیجه این فصل
- فصل نهم - منابع طبیعی در سنت
- ۱۲۶ در آمد
- ۱۲۷ ۱،۹. ممنوعیت قطع بی رویه درختان
- ۱۲۹ ۲،۹. سفارش به زراعت و عرس محال
- ۱۳۱ ۳،۹. سفارش به آبادانی زمین
- ۱۳۳ ۴،۹. تأکید بر اهمیت و فواید آب و هوا
- ۱۳۶ ۵،۹. گلهها و سبزه ها
- ۱۳۷ نتیجه این فصل
- فصل دهم - حمایت از حیوانات
- ۱۳۹ در آمد
- ۱۳۹ ۱،۱۰. مقایسه ای بین قوانین حمایت از حیوانات در اسلام و در دنیای جدید
- ۱۴۱ ۲،۱۰. نمونه های از افراط گرایی عربی ها در مورد حمایت از حیوانات

- ۱۴۲ . ۱،۲،۱۰ . ثروتمندترین حیوان دنیا
- ۱۴۲ . ۲،۲،۱۰ . ادکلن مخصوص سگها
- ۱۴۳ . ۳،۲،۱۰ . مدرسه سگها
- ۱۴۳ . ۴،۲،۱۰ . دهکده گربه های ملیونز
- ۱۴۳ . ۳،۱۰ . نمونه ای از قوانین حمایتی اسلام از حیوانات
- ۱۴۳ . ۱،۳،۱۰ . حقوق حیوانات بر صاحبش
- ۱۴۴ . ۲،۳،۱۰ . آداب شکار یا جلوگیری از انقراض نسل جانداران
- ۱۴۵ . نکته - تاریخچه شکار در گذشته و حال
- ۱۴۷ . ۳،۳،۱۰ . ترغیب و تشویق برای نگهداری حیوانات در منازل
- ۱۴۸ . ۴،۳،۱۰ . ممنوعیت شکنجه و قتل حیوانات
- ۱۵۰ . نتیجه این فصل
- فصل یازدهم - مواهب طبیعت
- ۱۵۲ . درآمد
- ۱۵۲ . ۱،۱۱ دریاها
- ۱۵۳ . ۲،۱۱ کوهها
- ۱۵۴ . ۳،۱۱ حیوانات
- ۱۵۵ . ۴،۱۱ ستاره ها
- ۱۵۵ . ۵،۱۱ میوه ها و درختها
- ۱۵۶ . ۶،۱۱ باداها
- ۱۵۷ . نکته
- ۱۵۷ . ۷،۱۱ طبیعت در اختیار بشر
- ۱۵۸ . ۱،۷،۱۱ حیوانات ابزار تحقیق دانشمندان
- ۱۵۸ . ۲،۷،۱۱ استفاده درمانی از گیاهان
- ۱۵۹ . ۳،۷،۱۱ آثار درمانی چشمدها

۱۵۹	نتیجه این فصل
	فصل دوازدهم - دانشمندان مسلمان و طبیعت
	درآمد
۱۶۲	۱،۱۲. نظرات صاحب جواهر
۱۶۳	۲،۱۲. نظرات ابن سینا
۱۶۴	۳،۱۲. نظرات ابن خلدون
۱۶۵	۴،۱۲. نظرات علامه طباطبایی
۱۶۵	۵،۱۲. طبیعت، جانداران و منابع زیست محیطی در آثار دانشمندان
	خاتمه
۱۷۳	تحلیل و نتیجه گیری
۱۷۵	پیشنهادات و راهکارهای عملی برای بهبود محیط زیست
۱۷۵	پیشنهاد برای حکومتها، سازمانها و مجامع
۱۷۶	پیشنهاد برای تولیدکنندگان موتورهای حرارتی
۱۷۶	پیشنهاد برای صاحبان صنایع و کارخانه ها
۱۷۷	منابع و مآخذ

مقدمه

من به هر پرده گل نقش خدا مینگرم آشکاراست که او را همه جا می نگرم
 آفرینش همه جا جلوه گه شاهد او است رخ او است که در این آینه ها می نگرم
 بلبل از باغ کند نغمه توحید بلند شاخه ها را چنان دست دعا می نگرم
 زهره و شمس قمر آینه گردان تواند من در این آینه ها روی تو را می نگرم

در میان فضای شناخته شده کیهان، تنها کره^۱ زمین دارای ویژگی هایی است که آن را برای سکونت جانداران و رشد و نمو نباتات مستعد ساخته است، اگر چه حیوانات و جانداران سابقه سکونت بسیار طولانی در روی کره زمین دارند اما زمانی اهمیت این کره زیاد گردید که حضرت آدم (ع) با دستور «اهبطوا»^۱ زمین را به عنوان دومین مقصد خود انتخاب نمود، تمام برکات کره زمین از آثار هبوط و قدوم مسرت آفرین آن حضرت بر «سراندیب»^۲ است.

خداوند در همان زمان بشارت «فَإِنَّمَا يَأْتِيَنَّكُمْ مِنِّي هُدًى»^۳ را برای حضرت آدم (ع) داد، این هدایت الهی همانطوری که شامل هدایت و تفضلات و عنایات معنوی خداوند است شامل نعمات مادی الهی نیز می گردد، اینکه خداوند تمام جانداران را رام شده انسان قرار داد و آب، خاک، باد، آتش، زمین، کوه صحرا و بیابان همه را مسخر انسلن گردانیده نمونه ای از این هدایت و راهنمایی آسمانی است. اگر خداوند با این عنایت خود انسان تازه وارد را هدایت و راهنمایی نمی نمود این مسافر تازه وارد دچار حیران و سردرگمی بود.

همانطور که خداوند بشارت هدایت و راهنمایی را برای انسان هدیه داد هشدارها و وعیدها را نیز به او گوشزد نمود:

^۱ - بقره ۳۸

^۲ - دهخدا، علی اکبر، دایره المعارف، فرهنگ لغات، انتشارات دانشگاه تهران

^۳ - بقره ۳۸

«والذین کفروا و کذبوا بآیاتنا فاولئک اصحاب النار هم فیها خالدون» کسانی که از هدایت و راهنمایی الهی استفاده نکنند و از آیات خداوند و مظاهر بیرونی آن در مسیر صحیح بهره برداری ننمایند، عقوبت سختی در انتظارشان است. انسان زمانی در کوره زمین در آسایش و راحتی است که از رهنمودها و هدایت خداوند متابعت کند و با آیات و آفریده های الهی تعامل صحیح داشته باشد و اگر روزی نسبت به این عنایات و هدایات و آیات ارزشمند الهی بادیه خصومت بنگرد عقوبت آن دامان او را میگیرد. تلم مظاهر طبیعی مانند کوه، دریا، زمین، خاک، حیوانات، جنگل و جانداران از بارزترین مصادیق آیات الهی است. کفران و تکذیب این آیات به معنای پائین آوردن جایگاه ارزشی این آفریده های الهی و بی توجهی به حقوق آفرینش و جانداران است. هزاران سال فرزندان آدم (ع) به متابعت از اسلاف خود، طبیعت را شمه ای از الطاف و هدایای الهی میدانست، استفاده انسان از جنگلها، درختان، چشمه ساران، شکار حیوانات، مراتع و مواهب دیگر طبیعی استفاده معقول بوده است، انسان در همان حلی که از منابع طبیعی استفاده می کرد سجده شکر در پیشگاه الهی انجام میداد و طبیعت را آفریده خالق میدانست که در آفرینش هر ذی حیاتی حکمتی را در نظر دارد به همین دلیل با دیده احترام به همه موجودات زنده عالم نگاه میکرد، طبیعت نیاز انسان را تأمین میکرد و انسان محافظ طبیعت بود.

اما در دهه های اخیر انسانهایی زمام امور را در دست گرفتند که روحیه سازش با طبیعت و قدرشناسی از آن را ندارند، تنها به ثروت و آسایش نامحدود خود می اندیشند، حیات جانوری را در تنگنای زیستی قرار داده است، طبیعت را اسیر خود میدانند و خود را یکه تازان عرصه طبیعی میندازند، می خواهد جان جانداران را از آنها بگیرند. انسان با پیشرفته ترین ابزار ساخت خویش به جان جنگلها که ششهای تنفسی کره زمین اند افتاده است، حیوانات را که تعدیل کننده توازن زیستی کره زمین اند، با مسلسلهای پیشرفته خود قتل عام میکنند، صحراها، کوهها و مراتع را تسخیر نموده کاربری آنها را عوض میکنند، با کارخانه های صنعتی خود در در دست ترین نقاط کره زمین آثار طبیعی را به

نابودی میکشاند.

صدا، سوخت، وزباله های و سائل نقلیه بشر دشمن طبیعت است. باران های طبیعی به بارانهای اسیدی، ابرهای باران را به ابرهای عقیم و نسیمهای شفا بخش به طرفانهای مهلک مبدل گشته است.

دریا برای آبریان مانند قفسی است که تنفس در آن دشوار است. زمین را که مأمّن و محل آسایش انسان است به زندانی برای خود تبدیل کرده است. زندانی که استنشاق اکسیژن آلوده آن مانند نوشیدن جام زهر است. زمین سالم به زمین آلوده، محیط پاک به محیط خطرناک، هوای حیات بخش به هوای کشنده تبدیل گشته است.

به همین دلیل عاملان این جنایات بشری در صدد فرار از کره زمین و تسخیر فضا و احداث شهر کهای فضائی است.

دخالتهای بیجای انسان در طبیعت تا جایی پیش رفت که تأثیر منفی آن بر کل آیات و انفس مشهود است.

به همین دلیل است که مسئولیت سنگین جلوگیری از تهاجم به طبیعت و تأمل و عبرت آموزی از اعمال گذشته برای انسانهای عاقبت اندیش پیدامیشود.

و بحث از موضوع محیط زیست به یکی از مهمترین محاورات روز تبدیل میگردد. بحث و گفتگو در مورد موضوعات مرتبط با محیط زیست تا حدودی از دیر باز مورد توجه متفکران و دانشمندان قرار داشته است و جایگاه و اهمیت خاص آن بر کسی پوشیده نبوده است.

زیرا انسان تا محیط زندگی خود را شناسد قادر به ادامه حیات نخواهد بود.

ولی محیط زیست هیچگاه حساسیت امروز را نداشته است.

به دلیل آنکه امروز بیش از هر زمان دیگر نسل جانداران و جانوران در معرض انقراض قرار دارد.

گونه های گیاهی یکی پس از دیگری از بین میروند، چرخه طبیعت از هم می پاشد و از همه مهمتر آنکه آلودگی محیط زیست امروز زایده گسترش تکنولوژی و پیشرفت های صنعتی و کشاورزی است. حادثترین مسائل امروزی مربوط به آلودگی محیط زیست است، منابع آلوده به وسیله اعمال کنترل نشده انسان وارد محیط زیست می شوند. آلاینده های محیط زیست که در دهه های اخیر بر اثر پیشرفتهای چشمگیر تکنولوژی و صنعت دامنگیر انسان شده است حیات جانوری تمام کره زمین را تحت تأثیر قرار داده است، به همین دلیل این معضل جهانی یکی از موضوعات پژوهشی جدید در مراکز علمی دنیا محسوب می گردد.

موضوع تهدید محیط زیست به یک کشور، قاره، سرزمین، دین، نژاد، و مذهب خاص محدود نیست. لذا شایسته است همه انواع بشر دست در دست هم داده و برای رفع این مشکل «تعاون علی البر» داشته باشند.

در جلوگیری از تخریب محیط زیست باید عناصر و عوامل گوناگون مد نظر قرار گیرند، در این میان مسائل فرهنگی و اعتقادی کارآیی بیشتر دارند زیرا جهانی و اعتقادات هر فرد و اکنشهات تعامل های او را با محیط اطرافش تنظیم و کنترل می کنند و به آنها جهت می بخشد، و اکنشهای که ریشه در مذهب و عقیده داشته باشند دائمی و همراه با کنترل های درونی است، نظارت باطنی در این کارها کیفیت بالای آنها را تضمین می نماید. دین یکی از آموزه های مهم اعتقادی است که در مورد محیط زیست روشنگری زیادی میتواند داشته باشد، اصلی ترین تضمین برای تعامل صحیح انسان و محیط طبیعی اصلاح جهانی بشر نسبت به مواهب طبیعت است، انسانها باید نسبت به جایگاه و ارزش طبیعت درک صحیح داشته باشند.

اسلام دیدگاه انسانها را به کل طبیعت در مسیر صحیح هدایت می کند و به انسان، طبیعت و عالم آفرینش از یک منظر نگاه می کند و همه را به هم مرتبط میدانند. در مکتب اسلام مسلمان ایده آل کسی است که هم به محیط زیست توجه دارد و هم به حقوق انسانها عنایت دارد و لامحاله افرادی ارزش حیاتی منابع طبیعی را به طور صحیح

درک می کنند که معتقد به دین و با ایمان باشند، اولین گام از نظر اسلام برای هنجارهای اجتماعی و اخلاقی تعیین و تعریف ارزشها و مقدار اهمیت آنهاست، اسلام سعی می کند با فرهنگ سازی ابتداء ارزشها را برای پیروان خود بشناساند و به آنها بفهماند که ارزش واقعی در چیست؟ پس از آنکه مردم به ارزشهای والای اخلاقی و دینی اعتقاد پیدا کردند ارزش مسائل دیگر یکی پس از دیگری حل می شود.

اگر کسی به ارزشهای اخروی و دنیای دیگر معتقد باشد محرومیت ها و زجرهای را که در این دنیا ممکن است از ناحیه ی کنترل های زیست محیطی بر او وارد شوند بهتر تحمل می کند زیرا باور دارد که روزی همه این مضرات و سختی ها با عدالت خداوند بطور کامل جبران می گردند. برنامه هایی که در مورد جلوگیری از تخریب محیط زیست اجرا می شوند اگر از منبع دینی و اعتقادی سر چشمه نگیرند مقطعی و کم اثر خواهند بود و اگر این برنامه ها با هدایت دین باشند کارایی مفید و عمیق دارند زیرا بیشتر منابع طبیعی در کوهها، دره ها، بیابانها و نقاط دور دست قرار دارند و اکثر ساکنان بومی این مناطق را کسانی تشکیل می دهند که معمولاً در آداب و رسوم اجتماعی خود به دین و آئینی وابسته است، این گروههای تاثیر گذار به ارشادات اوامرو نواهی دین بیشتر اهمیت می دهند. کنفرانسها، همایشها و میتینگهای که در این زمینه برگزار می گردند ضمن آنکه هزینه های زیادی را می طلبد تبلیغات آنها مقطعی است.

اصول زیست محیطی اسلام طوری است که به دلیل نشأت گرفتن از منبع لا یزال و حی و ارتباط با خالق عالم هستی و در برداشتن تشریروانذارها، طمع های نامشروع را از بین می برند و مانع گرایش بی حد و حصر به مادیات میگردند. اسلام انسان را از منجذاب ماکولات، مشروبات و ثروت های نامقبول بجات می دهد و او را به جایگاه واقعی انسانیت ارتقاء می بخشد، اصول زیست محیطی مکتب اسلام تعامل انسان و طبیعت را در مسیر دین هدایت می کند، به آن معنا می بخشد و روحیه تعهد و ضمانت اجرایی را در میان پیروان خود بالا میبرد. اسلام از یکطرف انسان را فرمانروای زمین میدانده و همه آفرینش و طبیعت را در اختیار او قرار میدهد و از زاویه دیگر همین انسان و متعلقات او را مطیع خداوند

توصیف می نماید که میتواند با طاعت از صنایع عالم و انصاف، عدالت و میانه روی راههای کمال را بیاماید، اسلام انسانها را از متابعت هوی و هوس در همه زمینه ها باز میدارد و بین اعمال انسان و طبیعت رابطه ای را تعریف میکند که بر اساس آن سازگاری با طبیعت برکات، آسایش و راحتی را برای انسان به دنبال دارد.

اگر انسان با تصرف های بی مورد در طبیعت برخلاف نظام آفرینش گام بردارد، نظام احسن طبیعی به نظام عصیانگر تبدیل میگردد که انحطاط جانداران را در پی خواهد داشت. انسان در روی زمین نقطه مرکزی حیات است، اگر این نقطه مرکزی که جانداران دیگر حول آن می چرخند خود به طور نامتعادل و غیر معقول حرکت کند و در صراط حقشناسی و الهی گام برندارد، نظم جهان آفرینش به هم میخورد.

عصیانگری انسان اغتشاش طبیعت را به دنبال دارد، طبق اصول اسلامی باید نعمتهای را در مسیر صحیح و در راه همان هدفی که برای آن آفریده شده است مصرف نمود و الا کفران نعمت محسوب میگردد. دستورات قرآن بهترین راهکارها برای زیستن در محیط سالم است، از جمله سفارشهای قرآن سفارش به عدالت است، بر طبق این اصل استفاده از طبیعت به طوری که باعث ظلم به دیگران، غصب حقوق دیگران یا تصرف در حقوق دیگران گردد، ممنوع و مذموم است.

قرآن کریم بایجاد آوری علل نابودی اقوام و تمدنهای گذشته انسانها را به عبرت آموزی از سرنوشت آنها سفارش میکند. یکی از عوامل نابودی امتهای پیشین کفران نعمت بوده است. اسلام با پیشرفت و توسعه و تمدن جدید موافق است ولی آن را با معیارهای خود توصیف و تفسیر میکند و راهکارهای سازنده خود را به آن ضمیمه می نماید. از نظر اسلام محیط طبیعی، انسان، آب، هوا، خاک، آسمان و زمین همه یک زنجیره حیات را تشکیل میدهند که ضمن اطاعت از خداوند متعال، هر کدام وظایف و مأموریتهای دارد که بر اساس آن، انجام وظیفه مینمایند. در این میان انسان به دلیل آنکه دارای فکر و شعور است مسئولیت بیشتری را در این زنجیره به عهده دارد.

آهنگ ناموزون تخریب محیط زیست، آلودگی شهرها، گرم شدن کره زمین، افزایش مرگ و میرها یکی از چالشهای است که انسان امروز در آستانه هزاره سوم با آن مواجه است.